

INCLUZIUNEA SOCIO-PROFESIONALĂ A TINERILOR CU CES

Mihaela TOMA,
doctorand, USM

În acest articol este abordată importanța incluziunii din punct de vedere social, se face referire la respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, atitudinile manifestate asupra tinerilor cu cerințe educaționale speciale, implicarea acestora în diferite tipuri de activități la nivelul comunității locale încă din timpul școlarizării, ce vor contribui, treptat, la incluziunea socială a acestora. Este esențial și modul de percepere a acestora de către membrii societății și sprijinul acordat lor în efortul de a favoriza dezvoltarea unor sentimente de acceptare, toleranță, empatie, formarea unor relații de prietenie, precum și accesul, participarea și implicarea în anumite activități socio-istorico-culturale cu ocazia celebrării diferitelor evenimente marcante pentru omenire.

La nivel profesional, incluziunea tinerilor cu CES, care au absolvit zece clase în cadrul învățământului special, constituie o problemă majoră în societatea contemporană, întrucât este scăzută rata de creare a noi locuri de muncă pe piața muncii, în general, iar pentru aceste cazuri, specifice, este necesară o abordare diferită, asigurarea adaptării unor condiții de muncă optime, precum și a programului de lucru, în raport cu tipul și gradul dizabilității.

De asemenea, este necesară aplicarea unui test Holland încă din timpul școlarizării, în cadrul orelor de consiliere și orientare, pentru a identifica la tinerii cu dizabilități interesele și aspirațiile lor, domeniul și profesia spre care se orientează în corelație directă cu abilitățile, aptitudinile, priceperile, deprinderile și competențele formate, respectiv capacitatea de a aplica în practică cunoștințele teoretice asimilate pe parcursul traseului educațional, pentru a rezolva unele situații-problemă sau unele conflicte minore ce pot să apară între angajați. Pe parcursul traseului educațional, personalul didactic, în cadrul activităților extracurriculare, pot desfășura activități de voluntariat cu elevii în anumite fabrici, instituții private, unde să exerseze, să învețe etapele de lucru, să execute câteva ore de lucru săptămânal, în practică, pentru a se obișnui cu modul de lucru, să interacționeze cu ceilalți angajați, să își testeze rezistența la efort fizic, răbdarea în a finaliza sarcina dată, monitorizarea comportamentului în timpul lucrului individual sau în echipă, respectarea regulilor propuse și a programului de lucru stabilit, ceea ce îl vor ajuta ulterior să se integreze mai ușor la locul de muncă pe care îl va obține după finalizarea studiilor.

Se remarcă nevoia de consiliere psihologică din partea unui specialist și de servicii medicale permanente, evidențierea beneficiilor pe care le au angajatorii în urma angajării unui anumit număr de persoane cu dizabilități, dar și identificarea avantajelor pe care le au tinerii cu dizabilități prin încadrarea lor profesională, a dezavantajelor și riscurilor ce pot să intervină pentru ceilalți angajați.

Cuvinte-cheie: *incluziune, tineri cu cerințe educaționale speciale, dizabilitate, societate, profesie.*

THE SOCIO-PROFESSIONAL INCLUSION OF YOUNG PEOPLE WITH SPECIAL EDUCATION NEEDS

This article is approced the importance of inclusion from a social point of view, what it refers to respect for rights persons with disabilities, atitudes towards young people with speciale education needs, their involvement in different types of activities at the level of the local community, what they will contribute, slowly, to their social inclusion, the way they are perceived is also essential by the members of the society and the support given tot hem in the effort to favor developing feelings of acceptance, tolerance, empathy, forming friendships, acces, participation and involvement in certain socio-historical-cultural activities on the occasion of celebrating various significant events for humanity.

The professional level, inclusion of young people with special education needs, wich gratueted ten classes in special education is a major problem in contemporary society, as the rate of creation of new jobs on the labor market is low, in general, for these specific cases, requires a different approach, ensuring the adaptation of optimal working conditions, as well as the work schedule, in relation to the type and degree of disability.

Also, a test Holland is required since schooling, during counseling and orientation classes, to identify young people with disabilities, their interests and aspirations, the field and profession to wich it is oriented i direct correlation with the abilities, aptitudes, skills and competencies formed, respectively the capacity to apply the theoretical knowledge assimilated during the educational route in practice, to resolve problem-situations or minor conflicts that may arise between employees.

Along the educational route, teaching staff, within the extracurricular activies, they can carry aut volunteer activities with students in certain factories, private institutions, where to practice, to learn the work stages, to execute a few hours of work per week, in practice, to get used to the way of working, to interact with the other employees, to test their resistance to psysical effort, the patience to complete the given task, monitoring behavior during individual or team work, the observance of proposed rules and the established work schedule, wich will help them, later, to integrate more easily in the job they will get, after completing their studies.

The need for psychological counseling from a specialist and permanent medical services is highlighted, the benefits that employers have after hiring a certain number of peoplewith disabilities, but also identifying the benefits that young people with disabilities have through their employment, the disadvantages and risks that may occur for other employees.

Keywords: *inclusion, young people with special education needs, disability, society, profession.*

Introducere

În societatea contemporană fiecărui individ trebuie să-i fie asigurate șanse egale și accesul la un loc de muncă și să fie remunerat în raport cu efortul depus de acesta în munca prestată. Depinde de situația specifică, fie în cazul în care ne referim la muncă normală sau la muncă protejată pentru persoanele cu dizabilități, toți trebuie să se simtă utili și să aibă ocazia de a-și valorifica potențialul de care dispune fiecare persoană în parte. Ca toate acestea să fie posibile, se cere o

implicare activă și responsabilizarea celorlalți membri ai societății în vederea unei bune integrări socio-profesionale a tinerilor cu dizabilități, oferirea unui loc de muncă în condiții adecvate nevoilor fiecăruia.

Metode și materiale aplicate

Prin intermediul metodelor didactice, în traseul educațional al elevilor/tinerilor cu cerințe educaționale speciale, personalul didactic sau personalul specializat într-un anumit domeniu pot afla diferite informații cu privire la nivelul de însușire a cunoștințelor, formarea priceperilor și deprinderilor, a capacităților intelectuale și aptitudinilor individuale.

De regulă, pentru elevii/tinerii cu dizabilități se folosesc următoarele metode: clasice, cum ar fi conversația, demonstrația, expunerea; metode moderne: problematizarea, expunerea prin intermediul mijloacelor multimedia; metode intuitive sunt fundamentate pe observarea directă, concret-senzorială a obiectelor și fenomenelor realității sau a înlocuitorilor acestora; metode de comunicare orală, expositive – explicația, descrierea; metode activ-participative – promovarea procesului de explorare personală și interacțiunea cu ceilalți colegi.

În utilizarea acestora se recomandă să se țină cont și de următoarele, în activitatea cu elevii/tinerii cu cerințe educaționale speciale este utilă folosirea unui limbaj adecvat, conform nivelului comunicării verbale, ce presupune expunerea clară, precisă și concisă; sistematizarea ideilor; utilizarea diferitelor procedee și materiale didactice intuitive; dinamizarea elevilor prin întrebări de verificare pentru a identifica gradul de înțelegere a conținuturilor de către aceștia și pentru a relua anumite secvențe sau a veni cu o serie de completări, cu noi explicații și clarificări atunci când este nevoie să se facă această operațiune.

Cel mai frecvent folosite sunt următoarele: metodele de simulare (bazate pe jocul didactic și dramatizare) ce pot fi implementate cu succes atât în ceea ce privește conținutul unor discipline, cât și în formarea și dezvoltarea comunicării la elevii cu deficiențe mintale și senzoriale. Implicarea lor cât mai directă în situații și conjuncturi de viață simulate (activități de tip „jocul de-a...”) trezește motivația și favorizează participarea activă, emoțională a elevilor, fiind considerat și un mijloc de socializare și interrelaționare cu cei din jur.

Metoda demonstrației ajută elevii să cunoască și să aprofundeze semnificația elementelor de bază ale unui eveniment sau proces, cu ajutorul profesorului, expunând elevilor obiectele și fenomenele realității cu scopul de a le garanta o bază perceptivă concret-senzorială. Demonstrația și tipurile acesteia (moderne) se folosește, preponderent, mai ales în cazul elevilor cu dizabilități, o practică uzuală la toate disciplinele de învățământ și la toate activitățile de terapie educațională care se derulează sub îndrumarea cadrului didactic. Alături de metoda demonstrației, exercițiul constituie o metodă cu o largă aplicabilitate în educația

specială, mai ales în activitățile de consolidare a cunoștințelor și de antrenare a deprinderilor.

În contextul activităților specifice educației speciale, mai ales pentru copiii cu deficiențe de intelect, tulburări asociate (autismul, sindromul Down) sau pentru cei cu tulburări senzoriale, metoda imitației și procedeele înălțuririi și modelării ocupă un loc esențial, prin corelația dintre compatibilitatea existentă între specificul acestora și particularitățile de învățare ale acelor categorii de subiecți, pe de o parte, dar și prin importanța calității acestor metode și procedee, foarte adecvate și eficiente în situațiile de prezentare, antrenare și consolidare a noilor cunoștințe și deprinderi din diverse discipline pe care elevii trebuie să le însușească, pe de altă parte [1].

În cadrul demersului educațional, al orelor de consiliere și orientare ținute în afara activităților școlare de psihologul școlar sau de alte persoane specializate, tinerilor cu dizabilități li se aplică testul Holland. Acesta este relevant pentru descoperirea tipului de personalitate a fiecărui elev, existând șase factori ce stau la baza identificării unei cariere: tipul-realist, investigativ, artistic, social, întreprinzător și convențional. Acesta este unul dintre cele mai folosite instrumente de evaluare psihologică a intereselor profesionale spre care se tinde în viitor. În urma completării acestui test se obține un anumit punctaj, care este corespunzător unui anumit tip de personalitate, ce are un set de caracteristici specifice și se pot identifica posibilele profesii pentru fiecare în parte.

Rezultate obținute și discuții

Un aspect deosebit de important îl constituie incluziunea socială a tinerilor cu cerințe educaționale încă de pe parcursul demersului educațional, prin participarea și implicarea lor în activități ce se desfășoară anual la nivelul comunității locale. Prin activitățile extracurriculare, elevii cu cerințe educaționale speciale vor valorifica experiențele personale în acțiuni de viață cotidiană, ce vor contribui la dezvoltarea unui minim de cunoștințe și aptitudini, abilități, competențe pe care le vor folosi atât în viața de zi cu zi, cât și după angajare, în activitatea profesională. Pe plan social, educația ajunge să fie un element esențial și indispensabil al tuturor indivizilor, iar la nivel individual – un factor determinant al dezvoltării personalității, independenței individului și formării autonomiei personale.

Incluziunea socială se bazează pe adaptarea individului la cerințele societății ce se află în continuă schimbare, iar aceasta presupune echilibrul dintre asimilare și acomodare, fiind circumstanța prin care un individ sau un grup de persoane reușesc să se integreze într-un mediu nou social. Astfel, tinerii cu dizabilități au nevoie de sprijin și atitudini de acceptare din partea celorlalți indivizi în vederea îndeplinirii acestui scop [3].

Incluziunea implică educație permanentă, pe tot parcursul vieții, iar procesul de adaptare face referire la formarea și dezvoltarea sentimentului de apartenență la un grup: pe timpul școlarizării – la grupul colegilor din clasă; în comunitate – la grupul de persoane cu care socializează, își formează prietenii, interacționează prin intermediul unor jocuri distractive și relaxante, pentru petrecerea timpului liber. Ulterior intervine și apartenența la grupul-profesional, la colectivul de angajați dintr-o anumită instituție, publică sau privată. Se evidențiază asigurarea respectării drepturilor persoanelor cu dizabilități, prin acordarea de șanse egale tuturor indivizilor ce alcătuiesc societatea. Astfel, tinerii cu dizabilități se vor simți ajutați, integrați, protejați de ceilalți și li se va diminua sentimentul de inferioritate față de ceilalți indivizi.

În plan profesional, tinerii cu dizabilități integrați în procesul muncii tind să fie compatibili, deseori, cu tipurile de activități mai puțin dificile, în funcție de tipul și gradul de afectare al acestora și limitarea în depunerea de efort fizic constant. Pe parcursul traseului educațional aceștia trebuie să acumuleze cât mai multe informații teoretice despre profesia care prezintă pentru ei interes aparte, respectiv despre capacitatea de transfer a cunoștințelor în practică. În momentul angajării tinerilor cu deficiențe, acestea fiind corelate cu deprinderile și abilitățile de muncă formate în școală, pentru a manipula anumite unelte și a respecta normele de securitate în muncă, capacitatea de a se adapta și familiariza cu procesul de muncă, de a respecta condițiile și programul de lucru, de a oferi mentenanță unor utilaje, mașini și altele, în funcție de domeniul de activitate, de a stabili unele relații de colaborare cu ceilalți colegi de muncă și cu angajatorul, bazate pe comunicare, încredere, respect, ajutor reciproc [2].

Principiile de care trebuie să se țină cont în cazul angajării unor tineri cu dizabilități, cum ar fi: opțiunea de alegere individuală – persoanele cu dizabilități trebuie să ia parte la tot procesul de luare a deciziilor care le pot influența viața; asigurarea unui mediu de lucru cât mai aproape de normalitate – persoana cu handicap angajată trebuie să-și desfășoare activitatea într-un mediu care să îi ofere oportunități de incluziune în comunitatea locală (drepturi, obligații, beneficii etc.); garantarea serviciilor de sprijin – gradul și tipul de sprijin trebuie să fie flexibile și limitate în timp (în unele situații, serviciul poate fi continuu), în funcție de nevoile individului, astfel încât acesta să poată derula în mod productiv o activitate profesională cu o însemnătate deosebită și remarcantă într-un anumit context social; crearea unor tactici de angajare a indivizilor cu dizabilități – inițierea unor programe care să încurajeze fie angajarea în unități de producție, fie asigurarea unor condiții de muncă protejată; dezvoltarea de relații și parteneriate cu întreprinderile – serviciile care consiliază persoanele cu dizabilități trebuie să colaboreze cu întreprinderile, firmele sau unitățile de producție pentru a găsi acele locuri de muncă adecvate pentru nivelul profesional,

tipul și gravitatea dizabilităților; colaborarea cu alte agenții – la nivel județean/local, acordurile între diverse agenții [1].

Aceasta poate conduce la o incluziune profesională bună a tinerilor cu dizabilități, de unde reies și unele avantaje pentru ei, cum ar fi: interacțiunea cu alte persoane tipice poate duce la îmbunătățirea comportamentului în anumite situații; imitând pe unii dintre colegii lor și luând de la ei drept model exemple de bune practici se contribuie în egală măsură la perfecționarea capacității de muncă și la îmbunătățirea stării de sănătate, întrucât dacă tânărul nu este încadrat în muncă, el se simte inutil, inferior, nu are încredere în propriile forțe. De asemenea, există multiple beneficii pentru angajatorii care încadrează pe o perioadă nedeterminată în muncă persoane cu dizabilități: sunt scutiți de plata asigurării de șomaj și primesc lunar, timp de 18 luni, anumite sume de bani, salarii, în funcție de studiile finalizate. Au și câteva facilități fiscale, sunt deducibile de la calculul profitului impozabil: cheltuielile realizate pentru adaptarea la noul loc de muncă, cheltuielile efectuate pentru achiziționarea de utilaje sau echipamente care a fi utilizate de către tinerii cu dizabilități, pentru transportul persoanelor cu handicap între domiciliu și locul de muncă, transportarea materiilor prime sau a produselor finite la și de la domiciliul persoanelor cu dizabilități care lucrează de acasă. Dezavantajele sau riscurile la care sunt expuși ceilalți angajați ar putea fi: manifestarea unor comportamente deviante ori a unor momente sau situații de criză ce pot interveni pe parcursul programului de lucru, declanșarea unor conflicte minore, scăderea volumului și a motivației pentru muncă. Consilierea psihologică individuală sau colectivă a angajaților, pe plan profesional, este utilă, deoarece prin intermediul comunicării și stabilirii unei relații eficiente de cooperare dintre consilier și consiliat se pot rezolva o serie de probleme ce pot interveni în procesul de muncă, angajații pot manifesta o atitudine de deschidere față de terapeut, dat fiind faptul că le creează un mediu favorabil, într-un cabinet individual și li se asigură confidențialitatea informațiilor transmise.

Consilierea individuală a tinerilor cu dizabilități sau a elevilor cu cerințe educative speciale prezintă caracteristici specifice și se desfășoară în colaborare și cu alți specialiști (spre exemplu, medici, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali), implicând și familia. Consilierul obține de la specialiști informații despre comportamentul consiliatului și le prezintă acestuia, cu evidențierea aspectelor pozitive și a posibilităților, oportunităților de integrare (școlară, profesională, socială), de maximizare a potențialului consiliatului pentru asumarea de roluri sociale posibile și realiste, care oferă perspectiva unor performanțe bune [1].

Concluzii

Fiecare individ are dreptul la educație și la integrare socio-profesională optime, cu ajutorul familiei și al tuturor cetățenilor implicați în acest proces. Educația ocupă un loc foarte important în dezvoltarea copilului cu cerințe educaționale speciale, pe toate planurile.

Referințe:

1. GHERGUȚ, A. *Sinteze de psihopedagogie specială – Ghid pentru cursuri și examene de obținere a gradelor didactice*. Ediția a III-a. Iași: Polirom, 2013, p.124, 125. ISBN 978-973-46-3386-9
2. GHERGUȚ, A., FRUMOS, L. *Educația incluzivă – Ghid metodologic*. Iași: Polirom, 2019, p.357-365. ISBN 978-973-46-7724-5
3. PĂUNESCU, C. ș.a. *Terapia educațională integrată*. București: Pro Humanitate, 1997. 273 p. ISBN 973-97313-1-7